

Om åska.

Om åska

ETT ÅSKMOLN BILDAS av varm och fuktig luft som uppstår när jordytan värms upp av solen. Den fuktiga luften stiger uppåt och träffar på kall luft. Kraftiga vertikala rörelser bildas, som i sin tur skapar positiva och negativa laddningar i molnet. Motsvarande uppladdning sker mellan molnet och marken. När spänningen blir tillräckligt stor bildas en blixtnedslag som utjämnar laddningarna.

En speciell typ av åskväder är ett så kallat frontåskväder som bildas vid kallfronter. Varm fuktig luft tvingas stiga framför fronten och flera åskmoln bildas som sträcker sig längs med fronten. Frontåskväder kan bli upp till 30 mil långa och vara mycket långvariga.

Blixternas verkningar bestäms huvudsakligen av styrkan av strömimpulsen, hur snabbt strömstöten ökar under blixtnedslagets början samt av strömstöten varaktighet.

En medelblixtnedslag har en styrka av cirka 30 000 ampere vilket motsvarar ungefär ström till 115 000 glödlampor med en styrka av 60 W. En riktigt kraftig blixtnedslag kan ha en strömstyrka på mer än 200 000 ampere.

Åska och elsäkerhet

Elektriska ledningar och metallstängsel kan, om de träffas av ett blixtnedslag, leda strömmen från blixten långa sträckor.

Strömmen tar sig då oftast in i byggnader med el- eller teleinstallationer. Detta är vanligast om det är en luftledning som matar in el i huset. För det mesta orsakar det inga problem men när åskan är särskilt kraftig kan överspänningen bli så stor att elektrisk materiel går sönder.

Även om blixten inte slår ner i byggnaden kan elektrisk materiel skadas. Anledningen är att ström från blixtar kan gå igenom de elektriska kablarna in i byggnaden. Det kan även bildas radiovågor som leder till höga spänningar som i sin tur skadar elektrisk materiel.

Skydda elektrisk materiel

Det enklaste sättet att undvika problem med elektrisk materiel är att dra ur alla stickproppar och antennkablar när åskan går.

Du kan även installera överspänningsskydd för elektrisk materiel. Åskskydd som kopplas in i vägguttagen ger ett visst skydd.

Var medveten om farorna

- Följ väderprognoserna för att ta reda på om ett åskoväder är i antågande.
- Var uppmärksam på det aktuella vädret.
Dis och annat som skymmer sikten kan dölja att ett åskmoln är under uppbyggnad. Ett fullt utvecklat åskmoln kan överraskande snabbt bli aktivt.

När ett åskväder hotar

Leta upp en säker plats för att minska riskerna. Kan du söka skydd inomhus? Finns det en bil eller något annat täckt fordon i närheten?

Blixten är oförutsägbar – lita inte enbart till turen!

30-30-regeln

- När det är mindre än 30 sekunder mellan blixtn och åskknall är åskmolnet närmare än 10 km.
- Risken är troligen över när det har gått 30 minuter sedan den senaste åskknallen/ blixten.

Säkra platser

ÄVEN OM DET INTE finns någon plats som ger hundra-procentig säkerhet kan det vara bra att känna till följande:

- Det är i allmänhet säkert inuti byggnader, ju större desto bättre!
- Undvik att röra eller stå nära lampor eller andra elektriska apparater, vattensystem (kranar, duschar) eller eldstäder.
- Stäng alla dörrar och fönster.
- Undvik att gå ut på till exempel balkonger eller verandor.

Det finns tre typer av faror:

- 1) Direktnedslag i skorsten, TV-mast med mera.
- 2) Indirekta nedslag, till exempel i ett träd i närheten.
- 3) Överspänningar som leds via kraft- eller teleledning.

Bilar och andra stängda fordon av metall är i allmänhet säkra, men:

- Stora fönster och andra icke-metalliska ytor minskar säkerheten.
- Rör inga metalldelar eller radion när du sitter i bilen.
- Däcken har ingen skyddande effekt.
- Ett blixtnedslag kan skada bilens elektronik och däck.

Vistelse i tält, öppna båtar och segelbåtar (om de inte är ordentligt skyddade) eller på cyklar och motorcyklar kan också vara farligt.

Ett paraply kan fungera som åskledare – undvik att fälla upp det när det åskar.

Användning av mobiltelefoner ökar INTE risken för blixtnedslag.

När du är utomhus

ÄVEN OM BLIXTEN kan slå ner var som helst, så träffar den oftast det högsta objektet i omgivningen. Håll dig därför borta från alla höga konstruktioner (master, stolpar, torn). Ett säkert avstånd motsvarar ungefär konstruktionens höjd.

Undvik gränsområdet mellan skog och öppna platser. Ställ dig inte heller i närheten av eller under enskilda träd eller små dungar. Ett säkert avstånd motsvarar ungefär trädets höjd eller åtminstone några meter från de längsta grenarna. Gå gärna in i skogen.

Stå inte i närheten av byggnader eller bilar du inte kan använda som skydd. Undvik metallstängsel och andra konstruktioner.

Håll dig borta från backkrön, stränder, diken och andra våta platser. Du ska inte vada eller simma. Håll inte heller i metalliska eller andra ledande föremål som till exempel golfklubbor och metspön.

Omedelbar risk

Var mycket försiktig om du befinner dig i omedelbar närhet av ett åskmoln. Sprakande ljud eller urladdningar från höga punkter indikerar fara.

Kan du inte söka skydd, huka dig och håll ihop fötterna så mycket som möjligt. Detta gör du för att undvika stegspänning som inträffar när blixten slår ner i marken och leder strömmen vidare.

I en grupp bör avståndet mellan individerna vara minst fem meter.

Om olyckan är framme

OM NÅGON SKADAS av blixten riskerar personen att avlida till följd av hjärtstillestånd och/eller andningsuppehåll.

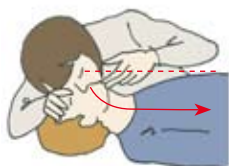
Är personen i fråga medvetslös – ring 112.

En person som skadas av blixten kan även drabbas av långvariga skador som muskelvärk, problem med balans och hörsel, syn och möjligen försämringar på nervsystemet.

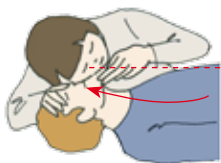
Första hjälpen

- Kontrollera den olycksdrabbade personens andning. Han/hon bör ligga på rygg.

- Tryck personens panna bakåt med en hand, lyft hakan med två av den andra handens fingrar och kontrollera luftvägarna.

- Tryck ihop den olycksdrabbade personens näsborrar med två fingrar, placera dina läppar mot munnen och blås in luft två gånger så att bröstkorgen höjer sig.

Om andningen är onormal eller har upphört ska återupplivningsförsök påbörjas.

- Tryck med båda händerna på den olycksdrabbade personens bröstorg med raka armar.
- Tryck 30 gånger under 20 sekunder så att bröstorg varje gång trycks ned 4-5 centimeter.
- Kontrollera återigen luftvägarna och tryck ihop den olycksdrabbade personens näsborrar med två fingrar, placera dina läppar mot munnen och blås två gånger så att bröstorg höjer sig.
- Upprepa proceduren med 30 nedtryckningar och två blåsningar tills andningen återställts eller annan hjälp kommer.

Trygg och störningsfri el.

ELSÄKERHETSVERKET

POSTADRESS   Box 4, 681 21 Kristinehamn
TEL   0550-851 00
FAX   0550-851 01
E-POST   registrator@elsakerhetsverket.se
WEBB   www.elsakerhetsverket.se